

CAPUT II

I.—Rogamus autem vos, fratres, per adventum Domini nostri Jesu Christi, et nostrae congregationis in ipsum; 2.—ut non cito moveamini a vestro sensu, etc.

Tria, quemadmodum initio diximus, proposita sunt facere in hac epistola; primum, confirmare Thessalonicenses in fide et tolerantia rerum adversarum, propterea quod illis erat necessarium, quia multis modis vexabantur propter fidei confessionem; idque fecit Divus Paulus in I capite, ut vidistis. Secundum, propositum erat Paulo eosdem Thessalonicenses liberare ab errore et metu, in quem ipsos conjecterant pseudoapostoli, affirmantes jam instare adventum Domini, et consummationem saeculi; id, quod Divus Paulus hoc capite aggreditur facere, dicens: **ROGAMUS AUTEM VOS, FRATRES, PER ADVENTUM DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, etc.** Sed, cum Christi adventus sit justis optandus, juxta illud Lucae, XXI: «his autem fieri incipientibus, levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra»; nec solum optandus illis sit, sed etiam sit valde salutaris universis hominibus ad continendos illos in officio, et cohobendos a peccato, juxta illud Marci, XIII: «Vigilate, quia nescitis quando Dominus veniet, (sero, an media nocte, an galli cantu, an mane), ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: vigilate»; cum, igitur, expectatio adventus Domini justis laeta sit, et cunctis hominibus salutaris, dubitari potest, qua de causa Divus Paulus deterreat Thessalonicenses ab expectatione hujus diei, quasi jam jam instaret: et causa dubitandi augetur, quia illa expectatio proximi futuri ad-

ventus, quamvis esset falsa, tamen, ut videtur, illos redderet vigilantiores et magis studiosos, et, ex consequenti, nulla in re illos laedere posset.

Ad hoc, dicendum est, quod Paulus in hoc loco non persuadet Thessalonicensibus, ut non optarent adventum Domini, nec, etiam, ut is adventus quam citissime fieret; nam, quemadmodum dictum est, optare adventum Domini, pium est et utile; nam qui adventum judicii optat, is, sine dubio, suam vitam recte instituit; et est etiam indicium verae iustitiae atque charitatis latentis in animo; nam nemo posset id desiderare, nisi esset sibi beneconscius; et est praeterea clarum documentum amoris erga ipsum Christum; nam, quoniam ille dies Christo futurus est gloriosissimus, idcirco, qui Christi honoris sunt amantes, desiderant, ut ille dies adveniat quam citissime, ut satis liquet ex illo Apocalypsis, capite ultimo: «Spiritus et sponsa dicunt: Veni. Et qui haec legit, dicat: Veni, veni, Domine Jesu».

Itaque, Divus Paulus non prohibet, ut Thessalonicenses exoptent maturitatem Christi adventus: nec etiam prohibet, ut sece quotidie comparent ad Deum venientem expectandum, quasi jam instaret adventus ejus; nam quamvis illius adventus in longum tempus differatur, tamen mors propria cuiusque semper est in proximum, quemadmodum Divus Augustinus praclare scripsit, in epistola ad Hesychium, quae est LXXX: «Tunc unicuique veniet dies ille, cum venerit ei dies ut talis hinc exeat, qualis judicandus est in illo die; ac per hoc vigilare debet omnis Christianus, ne imparatum inveniat Domini adventus; imparatum, autem, inveniet ille dies, quem imparatum invenerit suae vitae novissimus dies». Itaque, Paulus non interdicit Thessalonicensibus, ne desiderent adventum Domini, nec ut quotidie se comparent ad illud advenientem excipiendum; sed hortatur illos, ut non sibi certo persuadeant eum diem intra breve tempus futurum, quoniam illa persuasio produblio erat falsa; nam sciebat Divus Paulus Christum

non esse venturum nec illorum aetate, qui tunc vivebant,
nec multis post aliis.

Sed dicet aliquis: illa persuasio, quamvis falsa, illis erat
utilis futura; ergo non debuit Divus Paulus ipsos deterrere
ab hujusmodi persuasione. Ad hoc respondetur 1.º, quod
veritas nullum commercium habet cum mendacio, ita ut
veritas fidei et puritas vitae ullo modo adjuvari aut foveri
(debeat?) mendaciis. 2.º, respondetur, quod illa persuasio,
si semel occupasset mentes atque animos Thessalonicensium,
illis exitialis et noxia futura esset, scilicet, cum pos-
tea se delusos viderent, ac proinde crederent reliquas par-
tes christianaæ doctrinae similiter esse falsas; in quem
finem spectabat omnis conatus illorum, qui nitebantur ista
persuadere Thessalonicensibus, nimirum, ut hac ratione
eos dejicerent a firmitate fidei: quare Divus Paulus ne-
cessere habuit omni studio suo revellere hanc persuasionem
de animis Thessalonicensium; id, quod facit satis studiose,
dicens: ROGAMUS, AUTEM, VOS etc. Sed videte Pauli modes-
tiam atque prudentiam: nam poterat merito irasci Thes-
salonicensibus, et eos acriter objurgare, quod cum ab ipso
essent edocti Christi adventum non futurum illorum aeta-
te, ut liquet ex hac ipsa epistola, tamen aures praebabant
vocibus seu doctrinae pseudoapostolorum, credentium at-
que affirmantium Christi adventum jam instare; ita, quam-
vis illis poterat Paulus irasci propter istam causam, ta-
men, ne quo modo illos a se alienaret, noluit irasci, sed
rogare maluit illos; nec tanti fecit suam auctoritatem,
quam quodammodo contemni videbat, quam illorum salu-
tem, ut bonus pastor, «qui animam suam ponit pro ovibus
suis», animam, inquam, non solum auctoritatem.

Igitur, inquit: ROGAMUS AUTEM, VOS FRATRES, PER ADVEN-
TUM DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, etc. Praecipiunt rho-
tores, ut in imprecatione ea commemoremus, quae existima-
mus esse molestissima illi, cui imprecatur; contra, autem,
in obtestatione et abjuratione, ut ea ponamus, quae illis

gratissima et optatissima esse solent, vel pro ipsorum in-
stituto et munere, vel pro eorumdem ingenio. Quod ipsum
diligenter observatur in Scriptura; sic, enim, David (*II Regum*, 1) cum iratus montibus Gelboe, quod in illis cecidis-
sent Saul et Jonatas, caesi a Palaestinis, cum illis imprae-
caretur, dicebat: «Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia cadat
super vos»; nam terra siccitate redditur inculta et arescit,
quod est maximum illius vitium. Contra, autem, sponsus
apud Salomonem, in *Canticis* II, in quo loco obtestatur puel-
las socias sponsae, ut quietem agant dum illa dormit, id
commemorat, quo ipsas capi atque affici erat maxime
verosimile, dicens: «Adjuro vos, per capreas cervosque
camporum, ne suscitetis» etc.; nam feminae venatrices
saltus amant, montes, et feras, quas conficiant jaculando,
et illae sociae sponsae ex arguento finguntur venatrices,
et vitae rusticae deditae. Similiter, hoc loco Divus Paulus
obtestatur Thessalonicenses per ea, quae universis homi-
nibus justis, et illis praecepit optatissima et gratissima
erant, scilicet, PER ADVENTUM DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI,
ET NOSTRAE CONGREGATIONIS IN IPSUM; nam, ut superius
diximus, qui Christum diligunt, inducti ab ipso amore et
charitate Christi, summopere desiderant adventum illius,
et praecepit illi, qui versantur in rebus adversis, quales
erant Thessalonicenses, qui propter confessionem fidei va-
rie vexabantur; nam ille dies finem allaturus est tribula-
tionibus justorum, et eos reddituros gloriosos atque felices.

PER ADVENTUM, inquit, DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, ET
NOSTRAE CONGREGATIONIS IN IPSUM; repetendum est a su-
periori clausula, ET PER ADVENTUM NOSTRAE CONGREGA-
TIONIS IN IPSUM, ut docet Divus Anselmus: nam, Christo
adveniente, sanctis resumptis corporibus, illi occurrent
obviam, et simul erunt cum illo, ut ipsem Paulus docet
in superiori epistola, capite IV, dicens: «Rapiemur obviam
Christo in aera, et sic semper cum Domino erimus»; itaque,
Divus Paulus obtestatur Thessalonicenses per duas res illis

magis optabiles, scilicet, per Christi adventum, et per occursum eorum ipsorum ad illum excipendum venientem; nam utraque res justis laetissima futura est.

ET PER ADVENTUM, inquit, NOSTRAE CONGREGATIONIS IN IPSUM. Ambrosius Catherinus hoc loco reprehendit latinum interpretem, cum verterit: CONGREGATIONIS IN IPSUM, cum potius vertere debuisset: PER NOSTRAM CONGREGATIONEM IN IPSO, quemadmodum affirmat haberi in graecis exemplariibus; nam censet, quod Divus Paulus hoc loco non facit mentionem de congregatione sanctorum cum Christo, quando illi advenienti occurrent, sed potius de communione, quam habent sancti inter se et cum Christo, de qua dicitur in symbolo: «Credo sanctam Ecclesiam, et communionem sanctorum». Caeterum, Catherinus proculdubio fallitur in hac re: nam latinus interpres optime graeca reddit; et Divus Paulus, sine dubio, facit mentionem congregationis sanctorum, quando occurrent Christo advenienti, quemadmodum affirmat Chrysostomus, et Theodoreus, et Ecumenius, et Divus Thomas, et Glossa interlinealis, et Lyranus. Sed videamus, quid rogat illos Paulus; inquit: UT NON CITO MOVEAMINI A VESTRO SENSU, NEC TERREAMINI, NEC PER SPIRITUM, NEC PER SERMONEM, NEC PER EPISTOLAM, TAMQUAM PER NOS MISSAM, QUASI INSTET DIES DOMINI.

Igitur, rogat illos, ut non sibi persuadere permittantur diem Domini instare; rogat, autem, dicens: UT NON CITO MOVEAMINI A VESTRO SENSU, id est, a sensu fidei catholicae, et ejus doctrinae, quam a me acepitistis; nam Paulus, cum esset apud illos, ipsos docuerat Christi adventum illorum aetate non futurum. Ita interpretantur Divus Thomas, et Divus Anselmus: alii, vero, A VESTRO SENSU, interpretantur a puro intellectu et recto sensu, quales sunt Ecumenius, et Glossa interlinealis, et Syra; id autem, est, quasi dicat Paulus: NE MOVEAMINI a recto statu mentis vestrae, quomodo moveri solent illi, quos invadit aliquis gravis timor; unde adjecit statim: NEC TERREAMINI.

Sed potest hoc loco merito dubitari, qua ratione matritas Christi adventus poterat esse terrori atque formidini Thessalonicensibus, nimirum, viris justissimis, et a Paulo tantopere laudatis, et constitutis in magnis tribulationibus; nam Christi adventus impiis et sceleratis hominibus solet esse terrori, ut dicitur Sophoniae, I: «Dies Domini magnus. Dies irae, dies illa», etc., et statim addit: «et ambulabunt ut caeci, quia Domino peccaverunt». Ad hoc, breviter respondet: 1.º, quod, quamvis justi diligent adventum Christi, tamen etiam quodammodo reformidant, quia in hac vita nemo certus est de sua justitia: 2.º, id etiam justi quodammodo reformidant, quia eum adventum antecessurae sunt multae res adversae atque miserae in universum genus humanum, quae proculdubio etiam justos homines terrebunt, et moerore afficient, juxta id, quod dicitur Lucae XXI: «Arescentibus hominibus, p[re]a timore et expectatione, quae superveniet universo orbi»: praeterea, 3.º, quod in eo quod Paulus dicit: NEC TERREAMINI, si id verbum proprie interpretetur ex graeca voce, cuius loco ponitur, significatur proprie perturbatio quadam cum tumultu: res, autem, graves et magni momenti, etiam si letae sint atque exoptatae, cum de repente et praeter spem advenire nuntiantur, hujusmodi tumultum et perturbationem in animis excitare solent.

Igitur, inquit Paulus: NEC TERREAMINI, NEC PER SPIRITUM, id est, per spiritum falsum et mendacem, quo quidam induci et inflati multa vaticinabantur de adventu Christi proxime futuro: ita interpretantur Ecumenius, et Theodoreus, et utraque Glossa, et Lyranus; nam inquit Paulus: non terreamini, quasi instet dies Domini; etiam si quis id vobis vaticinetur commotus spiritu, aut affirmet ab alio vaticinatum; nam hujusmodi spiritus falsus est et mendax, nam transfigurat se in angelum lucis, ut dicitur 2.ª ad Corinthios XI: NEC PER SERMONEM, id est, nec per orationem compositam aptis verbis atque sententiis ad persuadendum;

nam ex locis conjecturalibus, atque etiam ex testimoniis Scripturae illi pseudoapostoli producebant multa argumenta ad persuadendum Christi adventum jam instare: NEC PER EPISTOLAM, TANQUAMPER NOS MISSAM; nam etiam, inquit Paulus, etiam si vobis proferant aliquam epistolam, emanatio meo nomine, in qua dicatur, quod instet dies Domini, illis fidem non addibeatur: ita, igitur, interpretantur Ecumenius et Theodoreetus et utraque Glossa; quamquam alii per epistolam, cuius hic Paulus meminit, intelligunt superiorem epistolam, datam ad eosdem Thessalonicenses; nam in illa Divus Paulus scripsérat: «Deinde, nos qui vivimus, qui residui sumus, rapiemur simul cum illo in aera», etc., quibus verbis visus est Divus Paulus significare Christum adventurum ea aetate hominum, qui tunc vivebant. Sed prior expositio verior videtur. Igitur, quia illi pseudoapostoli variis modis atque rationibus conabantur inducere Thessalonicenses in hunc errorem per vaticinia, per sermones, per Pauli testimonium, et auctoritatem, idcirco Divus Paulus obstruit omnes aditus, quibus se ille error poterat insinuare, ne existimarent diem Domini instare: «quasi instet dies Domini», inquit.

Caeterum, res ipsa postulat, ut hoc loco quaeramus, utrum notum sit, et sciri possit ex Sancta Scriptura, et auctoritate sanctorum, quo tempore Christi adventus futurus sit? nam videtur id certo posse cognosci, quod probatur multipliciter. 1.º, sic argumentor: mundi finis et adventus Christi uno et eodem tempore sunt futuri; unde dies adventus consummatio et finis saeculi vocatur, ut patet Matthaei XIII, et in priori ad Corinthios, xv; sed mundi duratio continet sex mille annis; igitur, certo potest cognosci tempus adventus Christi. Probo mundi aetatem contineri sex mille annis: 1.º, ex vaticinio, quod tribuitur Eliae prophetae, et vocatur prophetia domus Eliae, quo in vaticinio aperte dicitur mundum duraturum per sex mille annos, cuius vaticinii meminit Galatinus (libro IV de

arcanae catholicae fidei, capite XX), et Pius Mirandulanus (in 7.^a expositione in I caput *Genesis*, capite IV), et Franciscus Venetus (*libro de harmonia mundi*, cantico 3.º, tono 7, capite VII) atque etiam in *Talmud Hebraeorum* in libro Sanhedrin id vaticinium continet. 2.º, probatur eadem minor: Sibyllae omnes, et Mercurius ter magnus, mundi aetatem totidem annis definierunt, ut refert Lactantius Firmianus, libro VII *Divinarum Institutionum*, capite XIV. Praeterea, 3.º, id ipsum probatur auctoritate Doctorum Ecclesiae: nam hoc imprimis affirmat Lactantius (loco citato), et Divus Irenaeus idem incunctanter ponit (libro V, *contra haereses*, capite XVIII), et Divus Hilarius idem affirmit (commentariis in *Matthaeum*, capite XVII), et Divus Hieronymus (in epistola ad Cipriani, et commentariis in IV caput *Osseae prophetae*), et Gaudentius (in tractatu X *de lectione evangelica*), et Divus Augustinus refert hanc sententiam tamquam verosimilem (libro XX *de Civitate Dei*, capite VII), quamquam eam alibi impugnat; eamdem sententiam affirmit Justinus martir (*in Quaestionibus orthodoxis*, quaestio LXXI), nec abhorrire videntur ab hac sententia Cyrillus et Chrysostomus variis in locis.

Praeterea, probatur eadem minor quatuor rationibus et conjecturis, ductis ex Scriptura: nam, 1.º, mundus perfectus est sex diebus, et requievit Dominus die septimo, ut dicitur *Genesis* I; igitur, totidem millenariis annis consumabitur, ut verosimile est, nam apud Deum unus dies habetur pro mille annis, ut dicitur in psalmo LXXXIX, et 2.^a Petri, capite III; et hac ratione utitur Divus Irenaeus loco citato. Item, probo: in primo versu *Genesis*, capite I, in quo continet summa operum Dei, littera *Aleph* ponitur sex; ea, autem, littera nota est numeri millenarii; igitur signum est, quod iste mundus intra sex mille annos finiendus est. Item, ultimo, sex primi parentes, scilicet, Adam, Seth, Henos, Cainan et Malaleel, et Jared mortui sunt; at, vero, septimus, Enoch, vivus in coelum translatus est: igitur,